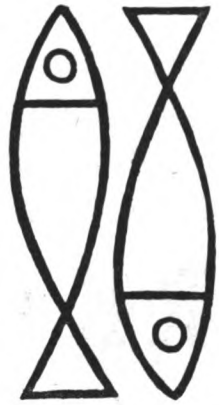

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

Babylonisch of Christelijk?

„...hun beelden... een last voor vermoeide dieren”;
„Hoor naar Mij, huis van Jacob,
... die door Mij gedragen zijn van moeders lijf aan...”

(Jesaja 46:1-4)

Een eigenaardig gedeelte, dat begin van Jesaja 46. Daar wordt gesproken over de afgoden van Babel en over de beelden van die goden. Die goden en die beelden hebben het hele leven beheerst. Bel en Nebo eisten een zware, alles-omvattende verering van hun dienaren. Priesters droegen op geregelde tijden de gouden beelden in processie door de stad. Die priesters zwoegden zich in het zweet, de burgers zwoegden door een enorm patroon van eredienst en verering voort. Ja, de goden vroegen erg veel. Maar... dat was het mooie, nietwaar? Babel zou er ook veel voor terugkrijgen! De investering was ten volle verantwoord. Babel zou de onbetwiste heer der wereld worden en blijven. Dat zou aan die goden te danken zijn. Zware lasten worden ons opgelegd. Maar het einde... het einde is de vervulling van vrede en vreugde! In Babels koninkrijk. Aan het begin van de weg staat onze liefde en onze dienst. Daarin heeft alles zijn uitgangspunt. Aan het einde van de weg zal staan het antwoord van de goden, de vervulling van vreugde in Babels rijk.

Maar... het zal zo heel anders gaan, zegt de HERE. Straks komt toch de grote ondergang. Straks wordt de stad ingenomen. En dan gaan de goden in gevangenschap. En die gouden beelden? Ze worden haastig op wagens geladen. Lastdieren trekken de overzware wagens aan. Wéér vragen de goden veel gezwog. Nú van die beesten. Want de beelden worden nu weggesleept. Op een haastige vlucht? Of juist naar het land van de overwinnaar? Men kan hierover van mening verschillen. Eén ding staat vast: De goden redden het land niet en zichzelf niet. Alles verdwijnt in de ondergang. Maar de goden blijven in hun eigen stijl. Men moet ze ook dan weer dragen. Dat moet in de goede tijd, dat moet in de dag van de ondergang. Alles wordt een grote desillusie. Na al het zwoegen de grote vrede? Ach neen, het gaat van zwoegen tot zwoegen steeds voort. Men torst in voorspoed en in tegenspoed. Men moet zijn goden dragen, totdat de dood erop volgt.

Afgoden, je moet ze altijd dragen. Je doet dat met veel hoop en verwachting. Maar... je moet ze inderdaad dragen, totdat de dóód gekomen is. Eén vreselijke desillusie.

En zo is het altijd gegaan in de historie. Eigenaardig toch. Altijd nam men vrolijk de last weer op. Men zwoegde zich in het zweet. Want achter de laatste bocht van de weg... daar ligt het paradijs, het land van de grote vrede. Daaraan heeft men taai vastgehouden. Zo taai, dat geen enkele mislukking het mensdom wijzer heeft gemaakt.

Farizeeërs en wetgeleerden bogen zich over de heilige Schriften. En ze hebben zich verbaasd over die dwaze Babyloniërs. Maar ze bemerkten die grote donkere verwantschap niet. Zij hadden zelf ook een beeld, een denkbeeld van God, o neen, niet van Bel en Nebo, maar van de HERE. Toch dat is ècht niet minder erg!

Grote verwantschap, ja. Zij zwoegden immers ook voort langs de weg. Zij droegen de last van hun gods-beeld. Zij beijverden zich bovenmate. Ook zij troostten zich met de verwachting, dat het einde vrede zou zijn. Aan het eind van de weg, achter de laatste bocht van die baan van inspanning..., daar ligt de vervulling van vreugde. Onze liefde en onze dienst is het uitgangspunt van alles. Aan het einde zal staan het antwoord van God. Eerst ik, eerst wij! Straks, aan het einde, de vréde van God. Maar... ook dát was een weg van dragen en drágen, totdat de dood erop volgt! De dood in alle verschrikking. Want hun weg kende geen genade Gods. Op hun weg stond Christus niet.

Ze hadden er alles voor over. Het was hun een behoefte er alles voor over te hebben. Hun inspanning was de bron van hun zékerheid! Vreselijk.

Afgoden, beelden, denk-beelden, je moet ze altijd dragen.

De HERE is anders. En dat is het Evangelie. De HERE is de God, die niet gedragen werd, maar die altijd — omgekeerd — zijn volk gedragen hééft. Roeping van Abraham, verlossing uit Egypte, tocht door de woestijn, leven in Kanaän. Hij heeft zijn volk gedragen, zoals een man zijn zoon draagt. En wij, wij drágen niet, wij wórdén gedragen. Vanaf Israëls geboorte is dat een duidelijke zaak. Almacht, liefde, genade, trouw,... ze omringen de wieg, ze vervulden de kinderkamer, ze beheersten het leven van Israël. En ook nú, in de verschrikking van Babel, ook nú, onder de slagen van het oordeel,... ook nú mag Israël hóren naar de HERE.

Hóren. Zich láten dragen! Zich overgeven aan zijn genade, aan de wonderlijke overvloed van trouw bij hun God. Hij zal hen, die nu oud geworden zijn, oud ook in en door veel zonden,... Hij zal hen wéér opnemen en torsen en redden. De oude man Israël mag

zich wéér weten een gedrágén kind. Overvloed van macht en van ontferming bij de HERE!

Aan het begin van déze weg staat de volheid van Gods ontferming in Christus. Láát u dragen! Aan het einde van déze weg staat ècht de vrede, de vervulling van vreugde in het koninkrijk des Vaders!

Zich láten dragen. Dan ben je zeker, niet van jezelf maar van de Ander, van de HERE. Dan ben je niet groot, maar klein en afhankelijk van Zijn genade. Dan begin je niet met eigen inspanning in de hoop op een antwoord van God. Dan erken je, dat Hij begint en altijd begonnen is en dat je zelf alleen maar een antwoord kunt geven, het antwoord van geloof en van dankbaarheid. Gedragen door genade draag je dan de lichte last. Licht ja! Alleen maar het antwoord immers, het antwoord, dat je door Gods genade is vóórgesegd, het antwoord van geloof en wéderliefde!

En daar hebben we ook de donkere en taaie macht van de afgoderij in oude en nieuwe tijden. Het is groots en flink en strelend voor ons zelfvertrouwen om zelf te beginnen, om zelf te dragen, om te wachten op een antwoord, dat je in je goede diensten aan je gods-beeld hebt vóórgesegd. Alles is dan immers omgekeerd. Je hebt de bron van je zekerheid op je eigen erf gehouden. Je hebt die in jezelf. Dat is voor een mens een geweldig iets. De zekerheid in jezelf.

Ja, daarvoor heeft hij altijd veel, alles, overgehad!

Er zijn zo van die dingen, die wij met een zekere voldoening aanwijzen.

Maar juist bij die dingen zit de satan niet stil.

Er wordt veel door onze mensen opgebracht. Maar satan zal altijd trachten de christelijke dankbaarheid om te vormen tot een babylonische „investering”.

Er is veel bereidheid tot het aanvaarden van moeiten. Satan probeert die bereidheid om te vormen tot de gewilligheid van zo'n zwoegende priester uit Babel.

Men is bereid veel lasten te dragen. Satan zegt: Als het dan maar de lasten van uw eigen beelden, denk-beelden, zijn.

Uitgaan van genade alleen, wat is dat moeilijk! En eenvoudig!

Wij kunnen niets dragen, tenzij we ons gedragen wéten.

Wij kunnen niets volbrengen, tenzij dan dat we weten dat alles volbracht is.

Wij kunnen niets goeds zeggen, tenzij dan dat we weten, dat — bij onze Doop — alles al gezegd is.

Wij kunnen niet op weg zijn naar de grote vrede, tenzij dan dat wij stáán in de vrede, die door de genade Gods in Christus is bevestigd.

H. Smit - Den Helder

KERKELIJK Leven

HET BROOD DER KERK I

We lazzen in De Volkskrant van 10 januari het volgende berichtje:

Kerkbelasting

De Duitse bisschoppen hebben bekend-gemaakt dat Westduitse katholieken die geen kerkbelasting betalen de sacramenten niet meer mogen ontvangen. (Vóór wat hoort wat, nietwaar?).

De vraag is hoe hier controle op wan-betaling kan worden uitgeoefend. Een pastoor in een klein dorp weet van zijn parochianen vermoedelijk wel, of ze al dan niet hebben betaald, maar hij komt al voor een probleem te staan, als er bijvoorbeeld familieleden van parochianen aan de communiebank verschijnen. Moet hij met de hostie in de hand vragen: **Betaald of niet betaald?**

In de grote steden is het probleem voor de geestelijkheid natuurlijk volstrekt onoplosbaar. Daar zijn de parochies te groot om dagelijks te kunnen bijhouden, wie wél of niet betaald heeft.

Het lijkt ons het beste, dat vanwege het Westduitse episcopaat aan alle katholieken een kunstleideren etuitje aan een kettinkje wordt uitgereikt, waarin het betalingsbewijs kan worden opgeborgen. Dit kan dan om de hals gehangen worden, als men een sacrament wil ontvangen.

Een soort belastingplaatje dus.

We vrezen trouwens ook, dat Duitse priesters voortaan vóór het toedienen van de laatste sacramenten de zaak erg scherp gaan stellen: „Je geld of je eeuwige leven”.

Het is een wat wrange roomse humor à la Fons Janssens. Het probléem echter is niet typisch rooms. Ook in protestantse kerken in Duitsland moest men avondmaalsgeld opbrengen. Tarief: 2 Mark. Dat was een status-symbool. Men kon in goedkopere diensten ook tegen een lager tarief terecht: 1 Mark. En voor Jan met de pet waren er ook diensten waar het avondmaal gratis 'verabreicht' werd. Uit de gaarkeuken zogezeid...

HET BROOD DER KERK II

Onlangs spraken we met een collega van een andere denominatie. Ook Gereformeerd. Dat wel. Aan klachten, bezwaardheid en verontrusting geen gebrek. Over dit. Over dat. Ook over het kerkbezoek. 's Avonds in een vroeger overvolle stadskerk, wie er ook preekte toen en nu, enige tientallen. En dat heette dan ook soms nog een 'probleem-dienst'. M'n beste collega en vriend zát er mee. Toen vroeg ik hem zo opeens: Jô, hoe komt dat bij jullie met het geld? Antwoord: We zwemmen in het geld. We kunnen krijgen wat we willen. Als we overigens maar nergens over praten. Het is eenvoudig aflatgeld...

HET BROOD DER KERK III

In de Westduitse Bondsrepubliek heeft de Duitse Evangelische kerk geld in overvloed. Hoewel in tal van steden en op vele dorpen de kerken in de éne (morgen)dienst, die des zondags gehouden wordt, leeg zijn, is er geld in Hülle und Fülle. Nog nooit zijn de predikanten zo goed gesalarieerd als thans. Ook de kerkelijke beampten. Nooit zijn er zoveel gebombardeerde kerken herbouwd, oude kerken gerestaureerd, nieuwe kerkgebouwen verrezen, Jugendheime en Altersheime gebouwd als na Wereldoorlog II.

Het verkeer is met duitse grondigheid geregeld.

Alleen: er is geen verkeer.

Kerkelijk gesproken.

Maar het behoort anders dan van 1933-1945 weer tot de goede toon lid van de kerk te zijn. De burgerlijke belastingdienst zet dan zoveel procenten kerkelijke belasting boven uw aanslag en al dat geld vloeit naar de kerkelijke kassen.

Zo kan het ook.

HET BROOD DER KERK IV

De Hoogeveense synode bracht het aantal hoogleraren van vijf op zeven. Een zekere Aquila — het is niet zo moeilijk te raden wie zich achter die schuilnaam verschuilt — heeft de vraag opgeworpen: Wie zal dat betalen? Het antwoord haalt hij uit een stripverhaal: Auteur: Toonder. Hoofdfiguur: Bommel. Lijfspreuk van Bommel: Geld speelt geen rol. Na wat gegoochel eindigt de toepassing van de Olle-Bee-Bommelse preek precies omgekeerd met de verklaring: „Geld speelt zo'n geestelijke rol in het koninkrijk van God”.

Een geestelijke rol.

Bedoeld zal zijn: een Geestelijke.

Maar nog steeds niet is bewezen dat het Geestelijk, d.i. van de Heilige Geest is.

Twintigduizend broeders en zusters d'r uitwerken;

drie nieuwe proffen er in werken;

en dat het dragen van de kosten daaraan verbonden óók Geest-elijk is.

Alles bij elkaar: Wat een verwereldlijking!

Kampen.

G. VISEE

Andermaal

Ds. Janssen heeft gereageerd op mijn Dicio. Dit artikel was wat lang blijven liggen op de redactietafel, en kwam pas in het licht ná de conferentie op de Ernst Sillemhoeve en nadat ds. Van den Berg zijn boekje uit had zien komen. Mijn artikel kwam dus een beetje als mosterd na de maaltijd. En na de bespreking op de E.S.H. was het duidelijk, dat ik ds. Janssen niet zou overtuigen. Dat heeft Ds. Van den Berg daar ook niet gekund. Gelukkig heeft zijn woord toch veel instemming geogst, misschien zelfs vooral buiten onze kerken, (ds. Hegger).

Laat ik nog een poging wagen om mijn mening duidelijk te zeggen.

Ds. Janssen begint met een lofzang op de K.O. Een sprookje, voor iemand, die ± '26 begon mee te leven! Nu kreeg ik gister een aantal kerkbodes van Boersma, Enschede, in handen. Waar mannen als Di Zemel, Strating, Geelhoed hun stempel op hebben gezet. Daar was een verhaal over de K.O. te lezen, dat een fraaie pendant kon vormen bij het stuk van ds. Janssen. Dáár de mannen, die de lof zingen van de K.O. zoals die onder de bezielende leiding van „Hoogeveen” wordt toegepast; bij ds. Janssen een zang uit losgemaakte mond. Dezelfde muziek.

Eén accent-verschil, ik denk één mol! Bij ds. Janssen is het voorbehoud: zoals het kón zijn en zou moeten zijn.

Helaas leven we in een tijd, dat de K.O. jaren en jaren is misbruikt en misduid. De laatste jaren zijn, hoop ik, zowat alle mogelijkheden daartoe gevonden, toegepast en met sluitende verdedigingsredenen omgeven. De zaak is waterdicht. „Trouw aan het kerkelijk accoord”, „we zijn geen formalisten” en

„in eigen verantwoordelijkheid” geven ruime mogelijkheden om naar willekeur te handelen.

Nu verscheen er onlangs een lezenswaardig artikel over de wet ten aanzien van dienstweigeraars. Die geeft vrijstelling bij gewetensbezwaren. Er zijn nu echter cursussen voor mensen, die gewetensbezwaren hebben of willen voorwenden, om zo de gemakkelijke mogelijkheid te scheppen om van de dienstplicht af te komen. De conclusie van dat krantenartikel was, dat door deze cursussen de wet niet meer aan haar doel beantwoordde en dus gewijzigd moest worden.

Zo'n cursus is er ook t.a.v. het kerkrecht, en elke strijdvaardige gelovige kan in zijn kerkblad daar een schriftelijke cursus in volgen.

Daarom alleen al moet het roer om!

Daarom alleen al voldoet de K.O. niet meer.

Ds. Janssen bestrijdt mijn zeggen over zeggenschap. De kerken spreken met opzet van „zeggen”, juist om geen hiërarchie te krijgen. De plaatselijke kerken zijn vrij gebleven.

Doch als we Art. 36 K.O. lezen, dan staat er: 't Zelfde zeggen heeft de Classis over den Kerkeraad enz. ... Niet dus zeggen tegen of tot, maar duidelijk zeggen óver. Daar gaat overboord wat prof. Greijdanus stelde: Geen kerk zal over de andere heersen, dus ook niet 100 maal een kerk. Maar de classis heeft kerkordelijke „zeggen” over de plaatselijke kerk. Dat is het accoord! Met de mogelijkheid om te gaan heersen, en de verleiding daartoe. Ds. Janssen wijst op de zekering in Art. 31. Niemand weet na 25 jaar Vrijmaking nog, wat een meerdere vergadering daar van maken zal! En dat niet alleen: er worden een heleboel besluiten genomen, die niet tegen de H. Schrift en de K.O. ingaan, en waar de afzonderlijke kerken toch beslist geen behoefte aan hebben. Dan helpt Art. 31 niet. En wordt de kerk gedwongen. Ik neem nu maar de quotum-heffing voor de T.H.S. Daar kun je op goede gronden tegen zijn, zonder dat nu uit de Schrift is aan te tonen, dat het in die weg niet mág.

Dan worden de kerken gedwongen, tegen hun zin in. Want de eden van het kerkelijk accoord... De kerk plaatst zichzelf buiten het verband. Wie worden dan het slachtoffer in de allereerste linie?

Het bestaan en de oude-dags-voorziening van de predikanten staat meteen op het spel. Rekent u maar, dat dat een dwangmiddel is! In de kerk. Geen wonder, dat hier vaak zo echt menselijk gereageerd wordt.

Komt nu dit verzet tegen de huidige K.O. op uit de tijdgeest?

Ik dacht, dat de bittere ervaring hier op de allereerste plaats komt. Er wordt maar niet uit zucht tot individualistische vrijheid tegen elke regel en afspraak aangeschopt.

Dat de tijdgeest hier een rol speelt, acht ik ook waarschijnlijk. Net als in de ontwikkelingen bij „Hoogeveen”. Strakke leiding in liefst één hand, mondiale schaalvergroting. Zoals we het in de politiek en in de maatschappij om ons heen zien. Het verzet daartegen heeft zeker een zijde die een evangelische trek toont. Mag die trek ook in de kerken aan bod komen, en de vraag stellen: waar schrijft de Schrift ons zulke zeggenschap voor? En als het niet uit de Schrift komt, laten we het dan eens erg kritisch bekijken. Want het is gebleken, dat we onder een gevaarlijke structuur leven.

Ds. Janssen oefent kritiek op mijn uitdrukking: dat er zelfs werd gehoord: dat het zich voegen naar een meerderheid goed en Schriftuurlijk was. Maar juist omdat dit gesteld wordt voor een structuur, die verkeerde trekken toont, mag je maar niet zo zeggen, dat het schriftuurlijk is je te schikken. Dan is elk schikken een pas achteruit, verzwakt de weerstand als een duidelijk non-possumus daar is. Dat zien we toch gebeuren? En tot aan dat duidelijke geval toe hebben we géén mogelijkheden. We móeten ratificeren. Vandaar dat dit ratificeren in de Vrijgemaakte Kerken ook al weer als plicht of recht wordt bestreden. Natuurlijk.

Zondag hoorde ik een preek van de dominee van de „Tehuis”gemeente. Wat moest de ene generatie aan de andere overleveren?

(Vervolg op pagina 320 - 2e kolom)

DE GEEST - GEBOTTELD IN OUDE ZAKKEN?

(n.a.v. W. Baas,
„Bij hoog of bij laag?”
uitg. Kok N.V. Kampen, 1968)

Intróitus

Als u het Liturgie-Rapport uit de synodale Gereformeerde Kerken (het voorlopige van 1965, het definitieve van 1967) wilt geloven, dan behoort eigenlijk elke kerkdienst aan te vangen met een intróitus, wil het geldig zijn; niet met zo maar een psalm, maar met een intróituspsalm. En als daarmee de liturgische a gespeld is volgt het hele liturgische alfabet, maar alles strikt in canonieke volgorde. De votums, uitspraken, antwoorden, kleden, kaarsen, zangen en de vele gebeden, ze worden krampachtig gereguleerd. De hoogkerkelijkheid, waarin onze synodale broeders zijn verzeild, speelt steeds meer op: de hogere organen in de kerkelijke structuur laten niets aan het toeval of de improvisatie over, kanaliseren alles wat los en vast is, leggen alle initiatieven aan banden, maken de kerkdienst tot een Hoogwaardig Ritueel en brengen straks alle gelovigen aan het gapen, zo niet van eerbied dan van verveling. Want alle profetieën van wijlen dr. G. v. d. Leeuw (Liturgiek, 1940) gaan in vervulling en ons is niets te dol.

Het is de verdienste van ds W. Baas uit Sint Anna-Parochie (vraag: hoe komt een calvinist aan een zo rooms aandoende standplaats?) dat hij al deze dingen, mitsgaders hun afkomst en hun gevolgen, haarfijn uit de paramenten heeft gedaan. (Voor wie het niet mocht weten: paramenten zijn gekleurde kerkelijke doeken, in de liturgie voorgeschreven.) Hij is een Don Quichote, deze ds Baas, die een verloren strijd aanvangt; maar een moedig en blijmoedig christen. Hij steekt de draak met de ernst en gaat ernstiglijk draken te lijf. Hij toont aan dat de synodale deputaten in hun liturgische vernieuwingsdrang slechts terugvallen op de oudheid; een enkele maal op Calvijn als het heel mooi is (maar „deputaten houden niet van nieuwigheden”), tot Gregorius de Grote als het een beetje wil, en tot Constantijn de Grote als het helemaal wil.

Dit liturgierapport wordt in de synodale kerken inderdaad geleidelijk in werking gesteld. De meerdere vergaderingen, die geacht worden de kerk uit te maken, hebben het met applaus begroet; de schare die de liturgische wetten niet kent moet het dus maar slikken. Want wel zingt zij geen aardse macht te begeren, maar wanneer hoogkerkelijke machten hun ambt eenmaal sacraal hebben verklaard zien de gelovigen (leken zogezegd) alle kerkelijke organisaties met eerbiedige ogen voor bovenaardse machten aan en blijven Luthers lied doorzingen. En ook óns volk heeft het gaarne zo.

Wij kunnen immers al niet teveel meer spotten over de hoogkerkelijkheid, nu wijzelf in de hoogkerkelijke afgrond zijn teruggestort: synodes die afgevaardigden wegzenden; classes die kerken uitstoten; knechten te paard en heren te voet; kerken die op hoog bevel worden verscheurd; bisschoppen die stad en land afreizen om ketters te vangen, groot genoeg om niet door de mazen van hun vlindernetjes te glijpen. Wie oog heeft voor onze tekorten ziet in het boek van Baas een baken in zee.

Goed. Straks eindigen de diensten met „Ite missa est” en nu reeds vangen ze aan met een „intróitus”. Zo gaat het plechtiger, zeggen deputaten. En (zoals meneer de Uil on-

langs in de Fabeltjeskrant zeide:) wij zingen dat lied... staande. Want als de ambtsdragers binnenkomen, de „eigenlijke kerk” zoals Rome altijd al gezegd heeft, dan heet het: Rijs op, rijs op, the saints go marching in!

Het bijbelse motief

Terecht wordt door deputaten dit motief vooropgezet als het belangrijkste. In de kerk, het huis Gods, moet alles ordelijk toegaan. God is een God van orde (zij het dan niet van een kerkorde of een liturgische orde) en zo staat het toch maar in 1 Cor. 14:33. Jawel, zegt ds Baas snugger, maar daar schrijft Paulus dat men niet met twee of drie tegelijk moet spreken in de samenkomst; en dat gebeurt ook niet. Meer staat er niet. Die tekst mag dus, voor wat het liturgie-rapport betreft, worden vergeten.

Maar dan de verdere bijbelse motivering voor een liturgie-vernieuwing als deze? Deputaten verklaren dat de Bijbel verder geen aanwijzingen geeft; wel enkele losse onderdelen noemt maar geen beredeneerde samenhang of volgorde biedt. Zo — zegt de schrijver — dit hoofdstuk uit het rapport kunt u dus ook wel vergeten. De liturgie-vernieuwing in de synodale Gereformeerde Kerken berust niet op terugkeer naar het Woord, maar op terugkeer naar de eerste vervalperiode uit de kerkgeschiedenis. En dit niét te vergeten.

Het confessionele motief

Ook onder ons zijn Schrift en belijdenis zo vaak in één adem genoemd, dat we soms het gevoel krijgen in de confessie te kunnen vinden wat in de Schrift vergeten mocht zijn. In een soortgelijke stemming onderzocht de schrijver de confessionele motivering van het liturgie-rapport. En die loog er niet om: dat de gereformeerde belijdenis moest meespreken in de vaststelling van de kerkelijke liturgie.

Als u dus die invloed van de belijdenis zoekt, helpen deputaten u vooruit: ondanks alles wat zij uit de oude katholieke inboedel hebben overgenomen hebben ze het misoffer laten staan. Ze zijn en blijven bewust protestant. Een negatieve motivering? Ja, want verder blijkt de Reformatie geen uitwerking te hebben gehad. Ds Baas merkt spijtig maar ondeugend op, dat men artikel 7 van de N.G.B. blijkbaar over het hoofd heeft gezien; maar dat is een artikel dat de waarde van antiek in twijfel trekt... Wel hebben deputaten ijverig naar de Groningse hoogleraar, wijlen prof. dr G. v. d. Leeuw, geluisterd; die een weg terug zocht ergens tussen Rome en Genève. Maar deze dwalende leraar wist nog niet, dat alle wegen-terug naar Rome leiden.

Het pastorale motief

Gelukkig, we staan niet met lege handen, wanneer Schrift en belijdenis ons niet verder helpen. Er is ook nog een Geest, die ons de weg wijst in alle waarheid. Deputaten be-roepen zich dan ook op de pastorale motieven, die hen hebben bewogen: de moderne mens, de eigentijdse stijl, de weerzin tegen het verouderde, de wacht tegen de ontkerkelijking — allemaal gezonde klanken. Pastorale klanken. Maar om het oude in de kerk te vervangen bieden deputaten nu het zeer-oude, het eeuwen-oude aan, in plaats van enig nieuw experiment. Waar het hoorspel blijkt verouderd te zijn gaat men terug naar het kijkspel. Nooit gehoord van dialogen, van vraagstellen, van discussies, van interrupties, van forums, van gespreksgroepen, enquêtes

of nabesprekingen, van close-ups en van „doe gij desgelijks”. De afgematte onmondige schare kan alles over zich heen laten gaan: klaar terwijl u wacht. De gelovige is geen priester meer maar leek, en heeft dat gaarne zo. De selecte priesterstand biecht en absoluteert en domineert en excelleert in gewijde gewaden, gebaren en standen — en de schare murmelt „dat God met ú spreke maar niet met ons”; „wij zijn maar vlees en bloed — gij zijt vast geest en been”.

Ziet u de pastorale bewogenheid nog? Ik niet. En ik ben bang voor deze hoogkerkelijke ontwikkeling zo vlak bij huis. Ze is bij ons al veel te ver doorgedrongen. In naam van de hoogkerkelijke machtsstructuur, die vervloekte afgod van het kerkverband, zijn al ruim 60 van onze kerken uitgebannen en/of verscheurd. Broeders die elkander om Christus' wil vasthielden en liefhadden, moest elkaar omwille van de sacrale kerkverbandelijke constructie loslaten en haten.

Maar wát moet dan de moderne denkende mens die rust zoekt, die vrede wenst? Zich tevreden stellen met ambtsgewaden, kerklatijn, liturgische kleuren, teksten en pericopen uit de kerkelijke kalender, klassieke responsies, vaste en eindeloos herhaalde formules, hoogkerkelijke poppekast en een zich krampachtig houden aan het Boek der Dienstvormen? Of ook zich bezig houden met synodale acten van drie eeuwen, alvorens een verzoek om brood te kunnen richten aan de Hoogkerkelijke Troonraad? De vormendienst heeft nog nimmer God of mens bevredigd. Jurisprudentie en distributief formulieren hebben nog nooit voeding geleverd — behalve voor muizen. En „schatten der kerk”, zegt de schrijver, stoppe men maar in een museum; mits men niet van de kerk dat museum maakt.

Het oecumenisch motief

Het laatste reservoir wordt door deputaten aangeboord: de band met het wereld-christendom. Zou die doorslaggevend zijn voor een algehele liturgie-vernieuwing, die de klok 15 eeuwen terug mag zetten?

Deputaten willen het u doen geloven; ds Baas kán het maar niet geloven. Toch beweren ze met stelligheid dat ze de liturgie hebben herzien naar het grondpatroon van de oude katholieke kerk. Tot 71 reizen toe bezworen ze het, zo telt de schrijver. (Wij vermoeden dat hij zich verteld heeft; het zal 70 x moeten zijn en dan zijn de symbolische cijfers 7 en 10 verantwoord en is tevens de septuagint in rekening gebracht.) Tal van kerken, ja verreweg de meeste kerken, eigenlijk bijkans alle kerken hebben ditzelfde liturgische patroon, zo zeggen deze ministers van het Liturgisch Patronaat.

De ongelovige ds Baas is het gaan narekenen. Hij vindt het oude katholieke patroon alleen in de Rooms- en Grieks-Katholieke Kerken, de Anglicaanse en (minder) in de Lutherse Kerken; toevallig allemaal kerken, waar bisschoppen gewenst worden. Niet alzo in de Presbyteriaanse, Hervormde, Gereformeerde, Baptisten-, sommige Methodisten-, Doopsgezinde, Vrije Evangelische Kerken, Independents en zo voort; toevallig allemaal kerken die geen bisschoppen wensen. En ook treft hij het oude katholieke grondpatroon niet aan bij de vele christelijke secten, die volgens dr Kuitert langzamerhand een derde macht naast katholieke en protestantse kerken zijn gaan vormen.

In dit bonte gezelschap, dat zich tesamen en in vereniging „de oecumene” noemt, loopt ook de scheidslijn tussen hoogkerkelijk en

laagkerkelijk ongeveer door dezelfde bedding. Hoogkerkelijk noemt de schrijver het instituut, waar grote nadruk op het bijzondere ambt wordt gelegd, op de geestelijkheid gezegd. Bij laagkerkelijkheid valt de klemtoon op het priesterschap van alle gelovigen, die samen de kerk vormen, zelf „geestelijke mensen” zijn, zoals de Schrift hen noemt.

En teleurgesteld wiist ds Baas dan ook de oecumenische rechtvaardiging van dit hoogkerkelijke stuk af: het is geen heimwee naar de oecumene welke deputaten bezielde — zegt hij — maar geestverwantschap met een vleugel uit de Wereldkerk.

Ite missa est

Het boek van ds Baas nadert zijn einde. Bij de oude katholieke liturgie werd de mis beëindigd met „Ite missa est concio” (d.i. gaat heen, de mis is afgelopen). En de gemeente antwoordde volgens het dienstboek: „Gratia Deo” hetgeen is, overgezet zijnde: Goddank! Nu, daar ziet ds Baas deze liturgische affaire straks op uitloppen.

Sorry maar hij lijkt mij te optimistisch; zit waarschijnlijk te dicht bij het vuur om objectief te blijven. Het zullen straks de „priesters” zelf zijn, die dit slotwoord in de alsdan lege kerkruimten moeten galmen. En daar loopt het op uit: niet alleen wanneer de liturgie krachtadig en van bovenaf vernieuwd wordt; maar ook wanneer de kerkgangers met nummertjes kerkrecht worden doodgeranseld, met stenen gevoed of met scorpioenen gekastijd.

Ik heb wel eens gedacht dat een terugkeer van onze liturgie tot Calvin (en dan met name zijn La forme des prières, 1542) nodig en voldoende zou zijn om onze sterk verouderde kerkdiensten te verjongen. Nu ben ik daar niet meer zeker van. Het boek van Baas leert ons, dat teruggang naar een vorig punt in de kerkgeschiedenis geen vooruitgang betekent maar achteruitgang. Er is in de 16e eeuw een Reformatie nodig geweest om alle liturgische ballast op te ruimen, welke de liturgie-deputaten nu aan onze synodale broeders hebben teruggeschonken. De vormdienst wordt hersteld; de priesterlijke wolk schuift voor de Zonne der gerechtigheid; het gescheurde voorhangsel is gerepareerd.

Maar Calvin greep terug naar de Bijbel en dat is altijd vooruitgang. Hij oriënteerde zich op de weinige Bijbelse gegevens; constateerde voorts de grote vrijheid welke de Bijbel ons schenkt; en construeerde dan met smaak en vroomheid uit de in zijn tijd aanwezige literaire en muzikale mogelijkheden datgene, wat hij de gemeente met een gerust hart op de lippen en in de oren durfde leggen. En wanneer wij vandaag de Heere willen ontmoeten op een Gode welbehagelijke wijze (en op een wijze die de buitenkerkelijke mens aanspreekt en vasthoudt — wilt u ook deze conditie wel in acht nemen?) dan zullen wij onze liturgie eveneens moeten heroriënteren op de weinige nieuwtestamentische gegevens; deze gegevens verwerken in de vrijheid en de stijl en met het materiaal ons vandaag ten dienste staande; en voor alle dingen: hierin zelf ten volle betrokken blijven, voordat alles ons hoogkerkelijk wordt opgedrongen.

—o—

Wij behoeven een vertaling die Gods stem vandaag het beste laat klinken, al zou de predikant die vertaling zelf moeten leveren bij zijn preek. Wij hebben een psalmberijming nodig die vandaag Gods Woord zingbaar en verstaanbaar maakt, ook voor hen die er niet in een kerkelijke jeugd mee vertrouwd zijn geraakt. Wij hebben formulieren nodig — voorzover we ze nodig hebben — die met een minimum aan welgekozen woorden een maximale inhoud vastleggen: gouden appelen op zilveren gebeeldde schalen. We kunnen enige formuliergebeden plaatsen voor hen, die momentelijk door omstandigheden zich niet in een vrij geïmproviseerd gebed durven te laten gaan. We moeten moderne gezangen zingen: berijmingen van schriftplaatsen, ons gelovige antwoord daarop, motetten voor de kerkjeugd, tegenzangen en refrainliederen; voor welke zaken we waarlijk niet naar Gregorius de Eerste of Constantijn

de Grote behoeven te gaan, maar waarvoor we bij ene David terecht kunnen. We hebben kerkmuziek nodig in het hedendaags idioom, waarbij veel meer kerkleden dan die ene organist (nu ja, organist) betrokken zijn; en dan geen instrument uit de orde der knaagdieren maar een piano, of een positiefje, met verder een bassist, slagwerkers, enkele hout- en koperblazers; zaken waarvoor we alweer bij David in de leer kunnen gaan.

En dan zijn we er nog niet. We hebben sprekers nodig die doorkneet zijn in het Woord, vervuld met de Geest. Die zich niet ophangen aan verouderde preekmodellen, geen monologen houden; maar die slagvaardig een belangstellende interruptie pareren; die weten wat er te koop is; die de moderne literatuur kennen; die niet preken maar praten; die de hedendaagse verzoeken kennen en weerstaan kunnen; die de kerkjeugd boeien omdat Gods Woord zo machtig boeiend is.

Zulke voorgangers behoeven geen beroeps-predikanten te zijn. En een theologische opleiding behoeft nog niet verkeerd te zijn, mits daarbij ook voldoende maatschappijleer, economie en psychologie is opgenomen. Onze voorgangers mogen even goed uit de niet-geleerden opstaan, wanneer het de Heere behaagt hun met gaven te sieren. De Bijbel spreekt dit niet alleen nooit tegen, maar noemt hier een regel.

Maar nooit kunnen we de gaven des Geestes ongestraft in verouderde vormen presenteren. De Geest doet oude zakken barsten en gaat heen waar Hij wil gaan.

D. W. L. Milo - Vierhouten

Vervolg van pagina 318

Andermaal

Alleen de Schrift, maar dan ook precies en zonder bijmengsels. Dan kunnen we en dan mogen we gerust zijn voor de volgende geslachten. Nu vraag ik: geven we met deze K.O. met zijn „zeggen over” dóór, wat alléén maar Schriftuurlijk is? Het feit, dat ds. Janssen de zeggenschap zo klein mogelijk maakt in zijn artikel, geeft daar reeds antwoord op.

Na de revolutietijd '63-'68 zegt ds. Van der Kwast: Dat nooit meer!

Daarom zouden de kerken, die door hun uitstoting los van een classicaal verband staan, wel dwaas doen zich weer „zeggenschap” op de hals te halen. Laten de bestaande classes zich eerst maar reformeren. Dat wil ds. Janssen gelukkig ook. Maar van onder het juk der K.O. zal hij daar een heel karwei aan hebben...

Ds. Janssen eindigt zo ongeveer met een sombere tekening van het leven van losse, vrije kerken. Mag ik het eens met de Schrift zeggen? Dat zijn nu de schapen te midden der wolven. Hoedt u! Zo heerlijk de idylle onder dé K.O. getekend wordt, zo schril is de schilderij van de vrijheid. Ik zeg hier zonder te spotten: der kinderen Gods.

We mogen toch ook enig vertrouwen hebben? De K.O. heeft onze kerken noch bij de gestelde regels, noch bij de Schrift bewaard. De Wet heeft het weer gewonnen. We hebben een wet, en naar die wet moet hij er uit. En toch „behoren ze bij ons” zei een uitzuiveraar ter classis Utrecht.

Dan zijn er nog wolven in schaapskieren.

Ik hef geen jubelzang aan op de komende vrije kerken. Want niemand vraagt om kerken, die los zijn, niets met elkaar te maken hebben. We willen als vrije kerken elkaar ook tot een hand en voet zijn, zelfs over kerkverbandlijnen heen. Maar we willen geen gecommandeerd!

Zondag zei de dominee: we hebben geen bundel, waar het in staat, anders zouden we zingen: O God, die droeg ons voorgeslacht... Maar nu deden we het niet. Want het bundeltje is voorgeschreven. Het kerkelijk accoord! Ds. Van der Kwast heeft gelijk: dat nooit meer.

Zeist, 1 dec. 1969.

A. P. MUYS

TE BERDE

Enkele weken geleden — of is het enkele dagen — hoorde ik een radiospreker s avonds laat zeggen „morgen, dan zullen uw ochtendbladen vol staan over Biafra en de ellende, die daar geleden wordt. Maar dat zal niet zo lang duren. Over een paar dagen dan zult u moeten zoeken in uw krant, waar over Biafra gesproken wordt”.

Deze man had gelijk.

In de krant van vandaag stond er op de voorpagina niets over Biafra, hoewel alle deskundigen het er over eens zijn, dat de ellende daar pas begonnen is en dat het nog maanden zal duren voor het ergste van de honger gestild is. En dan te bedenken dat het ergste nog niet eens de honger is, maar de onvrijheid. Dat men gedwongen wordt, met wapenen, zich te schikken in een verband dat men niet wil. Meen niet dat ik nu over kerkelijke onvrijheid zal gaan schrijven, hoewel de vergelijking voor de hand ligt. Ik wil het echt hebben over Biafra en de mensen, die daar wonen.

De „Shell”, de koninklijke Shell, reageert zeer verontwaardigd, als er protesten komen over het aandeel van Shell-B.P. in de overwinning van Nigeria. Deze maatschappijen hebben er part noch deel aan, zo wordt ons in perscommunicé's verteld.

Ik zou het graag aannemen. Vaak rijdt mijn auto op Shell-benzine. En het is geen prettig idee, als men het gevoel heeft te rijden op dat wat met bloed en tranen van onschuldigen verworven werd. Je zult de gedachte maar hebben „mijn auto rijdt op bloed”. Ik zou de Shell graag geloven.

Alleen wat men ons zegt is niets meer dan „het is niet waar”.

En dat is een uitdrukking, die direct de hulverlingen over je rug doen lopen. Je herinnert je de slagzin van de duisters „es ist nicht wahr”. Maar het ergste was wél waar. Het ergste wat maar te bedenken viel.

Ik zou de Shell graag geloven, maar dan moet er toch meer gezegd worden dan dat het niet waar is dat de Shell met de B.P. en de regeringen, die verantwoordelijkheid dragen voor het doen en laten van deze maatschappijen (Nederland en Engeland) werkelijk zo onschuldig zijn.

Laten dan de cijfers op tafel komen.

Laat een onbevooroordeelde commissie van onafhankelijke mensen die cijfers eens vertalen in gewone zinnen, die ieder mens kan begrijpen. Dan kunnen we zelf ook beoordelen of we nu op bloed rijden of niet.

Over democratisering gesproken! Het wordt hoog tijd dat grote instellingen als de Shell en B.P. zo „open” worden dat ieder gewoon mens kan beoordelen of alles wel in orde is. Zo lang dat niet gebeurt houdt de gewone krantenlezer het gevoel dat de oorlog in Nigeria gewonnen is dank zij de hulp van Shell en B.P. en dank zij de hulp van de Engelse en Nederlandse regering. Een gevoel, waarvan je een beroerde smaak krijgt in je mond, ook al rijdt je auto op produkten van deze ondernemingen.

Nog misselijker wordt het als men bedenkt dat Rusland het grootste belang had bij de overwinning van Gowon. Het is niet prettig als je rond rijdt met het rijmpje in je hoofd: „jij stinkt naar rubber, olie en benzine, jij handelaar in mensenbloed”. Een rijmpje, als ik me goed herinner, voor de oorlog ten onrechte op Collijn gedicht.

Als regeringspartijen en de oppositie in de Tweede Kamer nog iets verstaan van hun taak, dan zal er een debat moeten komen — voor de kiezer begrijpelijk — waarin duidelijk wordt welke rol de koninklijke Shell heeft gespeeld in dit afschuwelijk bloedbad, dat de voorpagina's van onze kranten inderdaad niet meer haalt.

AMELINK

De crisis in de Rooms-Katholieke Kerk

Er is op 20 januari in de „nederlandse provincie” van de Rooms-Katholieke Kerk een besluit genomen dat van diep ingrijpende betekenis is en onoverzienbare consequenties in zich draagt.

De Nederlandse bisschoppen van die kerk hebben namelijk op die dag uitgesproken „dat hun geloofsgemeenschap ermee gebaat zou zijn als, naast het in volledige vrijheid gekozen celibataire priesterschap in de Latijnse Kerk, de gehuwde priester toegelaten zou kunnen worden, doordat gehuwden tot priester worden gewijd en doordat in speciale gevallen priesters, die in het huwelijk zijn getreden, onder bepaalde voorwaarden in de ambtsbediening worden hersteld.”

Door deze uitspraak te doen hebben de bisschoppen duidelijk en publiek verklaard dat het naar hun oordeel komen moet tot de zgn. „ontkoppeling” van het priesterschap en het celibaat.

Zeker, de bisschoppen hebben tegelijk uitgesproken dat zij niet tot de onmiddellijke realisering van dit door hun uitgesproken oordeel willen komen. Zij willen dat niet doen omdat zij niet alleen „verantwoordelijkheid dragen voor hun eigen deel van de kerk, maar tegelijkertijd voor de universele kerk.” En daarom menen zij „vooreerst dat het hun taak is de paus op de hoogte te brengen van de exacte situatie in de plaatselijke kerk en van de inzichten en de wensen die hier leven, overtuigd als zij zijn dat deze niet alleen in Nederland leven.” En voorts dat dit nieuwe beleid van de Nederlandse bisschoppen alleen gerealiseerd kan worden „wanneer de hele geloofsgemeenschap dit beleid steunt.”

Al komt het dus voorlopig — hoe lang? — nog niet tot de **daadwerkelijke** ontkoppeling van celibaat en priesterschap de **principiële beslissing** daaromtrent is in Nederland gevallen. En na het Pastoraal Concilie van Noordwijkerhout is wat dat betreft geen weg terug meer mogelijk.

☆☆☆

De bisschoppelijke beslissing in deze is inderdaad een gebeurtenis van enorme betekenis en onoverzienbare draagwijdte.

Want vooreerst hebben de bisschoppen het gewaagd principiële een eind te maken aan een instelling welke reeds eeuwen lang als een heilige zaak door de Rooms-Katholieke Kerk in heel de wereld werd gehandhaafd. En het is zelfs voor een buitenstaander duidelijk dat deze bisschoppelijke beslissing een geweldige schok moet betekenen in het leven van miljoenen trouwe rooms-katholieke christenen. Zij zullen het maar uiterst moeilijk of in het geheel niet kunnen verwerken dat deze „heilige ordening” zo radicaal wordt verworpen. Hun zal de klemmende vraag benauwen: heeft de kerk zich ten aanzien van deze zaak dan eeuwenlang vergist? En als de kerk zich op dit punt heeft vergist waarom kan dat dan ook niet op andere punten?

Maar het besluit om het celibaat niet langer verplichtend te stellen voor priesters is als zodanig nog op geen stukken na het belangrijkste in wat de Nederlandse bisschoppen op 20 januari aandurfd. Veel belangrijker, veel dieper ingrijpend is de structuur en het leven van de Rooms-Katholieke Kerk is dat deze bisschoppen het gewaagd hebben iets uit te spreken en vast te stellen wat **rechtdraads ingaat** tegen wat de huidige paus nog onlangs, in overeenstemming met tallozen van zijn voorgangers, in een encycliek als heilige wet voor de kerk heeft vastgesteld en gehandhaafd.

Wat dit betekent is voor wie de discussie in en om de Rooms-Katholieke Kerk gedurende de laatste jaren heeft gevolgd zonder meer duidelijk. De Nederlandse bisschoppen hebben door hun verklaring van 20 januari **metterdaad** een nieuwe opvatting omtrent de macht van de paus in praktijk gebracht. Zij hebben namelijk door het stellen van deze daad zo duidelijk en krachtig als maar mogelijk is uitgesproken dat het uitvaardigen van kerkelijke wetten en ordeningen **principeel tot de competentie van de bisschoppen behoort** en niet uitsluitend tot het prerogatief van de paus behoort. Als het op het uitvaardigen van deze wetten en verordeningen gaat is de paus niet meer dan de eerste onder zijns gelijken. Of, anders gezegd: de bisschoppen hebben tegenover de pauselijke autocratie het beginsel van de „collegialiteit” in praktijk gebracht.

Ongetwijfeld heeft in de huidige constellatie van de Rooms-Katholieke Kerk de paus **feitelijk** nog de uiteindelijke zeggingsmacht over het al of niet invoeren van kerkelijke ordinantiën. Maar die macht is niet meer dan iets incidentieels, iets toevalligs, een historisch gegroeid factum. **Principeel** is zij volgens de Nederlandse bisschoppen niet gefundeerd in het wezen van zijn ambtelijke bevoegdheden.

Wat wij in de nederlandse provincie van de „Katholica” beleven is daarom een beslissend moment in de gigantische, heel de Rooms-Katholieke Kerk beroerende, worsteling waarin het gaat om de vervanging van de autocratische in één persoon geconcentreerde, juridische zeggingsmacht van de paus door een pastorale, aan de totaliteit van de bisschoppen toekomende, leiding en regering van de wereldkerk. Waarbij dan weer aan de bisschoppen van een provincie een veelomvattende „sovereiniteit in eigen kring” moet worden toegekend.

☆☆☆

Maar ook deze worsteling om de zeggingsmacht in de Rooms-Katholieke Kerk is niet meer dan één aspect van de enorme crisis welke deze kerk tot in haar fundamenten doet trillen.

Het gaat daarbij namelijk om niet minder dan om een radicale en totale „vernieuwing” van haar leer waarvan deze kerk steeds heeft verklaard dat zij onveranderlijk is.

De Rooms-Katholieke Kerk heeft principiële de moderne Schriftkritiek aanvaard. Haar theologen houden zich voorts ook intensief bezig met de vroeg-christelijke en reformatische theologie. En mede ten gevolge daarvan is de traditionele kerkleer over heel de linie de mist ingegaan. De nieuwe Nederlandse Katechismus is daarvan een indrukwekkende illustratie. Door middel van een vaak op geniale wijze toegepaste „herinterpretatie” van het oud-kerkelijke dogma poogt men voor zichzelf en anderen te bewijzen dat men trouw is gebleven aan de voorvaderlijke leer zoals die speciaal op het concilie van Trente haar definitieve gestalte verkreeg. Maar een onbevengende beoordeling van wat moderne Roomse theologen propageren moet wel tot de conclusie leiden dat wat eeuwen lang als de exclusief katholieke leer der kerk door honderden miljoenen werd aanvaard en geloofd tot onherkenbaar wordens toe is gewijzigd. Een fundamenteel moment in de Rooms-Katholieke sacramentsleer als b.v. de transsubstantiatie zoekt men in de Nieuwe Katechismus tevergeefs.

Wat zich in de Rooms-Katholieke Kerk momenteel in feite afspeelt tekent de behouden rooms-katholieke publicist J. Rogier voor

enkele weken op bijna onbarmhartige wijze als volgt. Sprekend over de bisschoppenconferentie welke onlangs te Rome gehouden werd en de zgn. „rebellentconferentie” die daartegenover in Rome bijeenkwam schreef hij: „Het heeft geen zin om de subtiliteiten van de discussies in beide vergaderingen precies uiteen te zetten. Die dienden slechts om te ontkomen aan de werkelijkheid van ongelooft op fundamentele punten, zowel bij de „progressieve” bisschoppen als de veel vrijere en veel verder gaande priesters. Het dogma van de onfeilbaarheid van de paus is in het geding en dat betekent veel meer dan een poging tot democratisering der kerk. Want het absolutistische karakter van de kerk van Rome is door het Vaticaans concilie van 1870 verheven tot een waarheid voor alle tijden. De uitspraak van 1870, hoe absurd ook en in strijd met alle logica, kan niet worden teruggenomen zonder dat het hele gezag van de kerk in duigen ligt. Een paus heeft zichzelf tot onfeilbare verkondiger van de waarheid verklaard op grond van het feit dat de paus onfeilbaar is. Welke paus kan afstand doen van deze pretentie zonder in strijd te komen met zijn eigen onfeilbaarheid en wat is er dan over? En als dit dogma is ingetrokken wat is er dan over van al die andere? Rome kan geen stap terugdoen. Rome kan alleen in tijden waarin het licht doorbreekt bij sommigen, voorlopig zwijgen en de bui afwachten.”

☆☆☆

En deze bui hangt boven de Rooms-Katholieke Kerk, groot, zwart en dreigend.

Dat blijkt uit alle mogelijke rapporten, resoluties en verdere publicaties welke de rebellerende vernieuwers der kerk in het licht zonden en zenden.

Bij alle verscheidenheid van de verschillende priestergroepen, en bij alle verschillen in rebelle tegen de instituties en de leer der kerk, bij alle verschillen ook in de klaarheid van formulering en helderheid van denken zijn namelijk volgens Rogier in de Rooms-Katholieke Kerk „een aantal stellingen naar voren gekomen, die bijna onverhuld tegen de onveranderlijke leer van de kerk ingaan. Wie het huwelijk niet onontbindbaar acht, het priesterschap niet voor alle eeuwigheid, wie de paus op termijn wil stellen, de vrije christelijke gemeente de voorrang geeft boven de hiërarchie en de paus, tast veel meer aan dan de reformatoren van de zestiende eeuw. Bovendien is het duidelijk dat vele van deze priesters minstens twijfelen aan zo „ernstige” zaken als de maagdelijkheid van Maria, de goddelijkheid van Christus, de wederopstanding van de mens na de dood en dat sommigen ook aan het bestaan van de ene God, die schepper en heerser is minstens twijfelen.”

In het licht van deze onheilspellende gang van zaken en de vlucht uit het ambt door duizenden priesters, het steeds afnemend aantal jonge mannen dat tot priester wordt gewijd, het voortdurend kleiner wordende getal van communicanten, het voortgaande buiten gebruik stellen van kerkgebouwen en de precaire financiële positie van vele parochies een bedenkelijk symptoom.

Wat zal er van de eens zo machtige Rooms-Katholieke wereldkerk worden?

C. Veenhof - Kampen

Oorlog en Vrede

Veel is er in de loop der jaren geschreven over het vraagstuk van oorlog en vrede. Na de 2e wereldoorlog, vooral onder druk van de atoombewapening realiseerde men zich, dat een totale nuclaire oorlog ondraaglijk was geworden en wel eens de ondergang van de mensheid zou kunnen inhouden.

Ook de kleine beperkte oorlog is hierbij tot een steeds groter gevaar aan het worden. Immers is de huidige wereldpolitiek zo complex en de vrede zo afhankelijk van gelijke machtsverhoudingen geworden, dat een kleine oorlog licht kan uitgroeien tot één van wereldformaat.

Steeds meer groeit dan ook de overtuiging, dat oorlogen voorkomen dienen te worden, wil de mensheid nog een toekomst hebben.

AFSCHUW

Indien we de uitwerking van een atoomoorlog op grond van wetenschappelijke gegevens bezien, kan ons dat niet anders dan met afschuw vervullen.

Zo verwacht men dat een oorlog tussen Rusland en Amerika het eerste uur aan 300 miljoen mensen het leven zal gaan kosten. Zelfs al zou de oorlog tot dit eerste uur beperkt blijven, dan zouden de gevolgen al wereldomvattend zijn. Door de radio-actieve besmetting zullen de overlevenden van het eerste uur lijden aan vele soorten kanker. Momenteel sterven nog steeds mensen aan de gevolgen van de twee a-bommen die boven Japan tot ontploffing zijn gebracht. De genetisch aangetast zullen de doden benijden vanwege hun pijn. Moeders zullen wenen over de geboorten van hun mismaakte kinderen. De gevolgen zouden ook zijn, een wereld waarin geen, of besmet voedsel en water is. Een wereld dus waarin alleen nog maar chaos en een uitstervend leven is te vinden.

Frapperend is het indien we de voorspellingen van wetenschapsmensen leggen naast het boek Openbaring. Bij het lezen van dit laatste bijbelboek hebben we veelal gedacht aan oordelen die van God zouden komen, dat Hij de laatste straf aan de mensen zou volvoeren, maar zou het niet zo kunnen zijn dat de mens, gevangen in z'n eigen technisch vernuft zichzelf vernietigt.

Men acht zulk een oorlog onwaarschijnlijk zolang beide partijen maar de kans hebben elkaar te vernietigen. Een vrede dus gebaseerd op de angst. Een vrede die resulteert in een bewapeningswedloop van ongekende hoogte zou ons dus voor de grote ramp moeten behoeden?

Als Paulus schrijft over de oude en de nieuwe mens, dan werkt hij steeds vanuit een tegenstelling. Hij tekent ons de oude mens die zondig is, vol van haat, nijd, liefdeloosheid en wetteloosheid. Daar tegenover stelt hij dan de nieuwe mens: Hij draagt het beeld van Christus in zich, stelt de ander boven zichzelf, heeft de naaste lief en verdraagt hem. De enige weg om dit beeld te bereiken is het geloof in Christus. Juist dit geloof vinden we hoe langer hoe minder in deze wereld. Ook in de grote wereldpolitiek van vandaag vinden we terug wat de mens van nature is — wantrouwen en haat.

WANTROUWEN

Om na de 2e wereldoorlog gelijke tred met Amerika te houden, was het voor Rusland noodzakelijk zo snel mogelijk de A-wapens tot ontwikkeling te brengen. Toen het er op leek dat Rusland verder was met zijn ballistische raketten, was het voor Amerika gebiedende eis, raketbases over de gehele wereld aan te leggen, waardoor Rusland als in een keten werd gevangen.

Door de veelheid van A-wapens van Amerika, voelde Rusland zich genoodzaakt wapens te vervaardigen die een nóg grotere vernie-

tigingskracht hadden, dan die der Amerikanen.

Door het steeds grotere arsenaal van intercontinentale raketten van Rusland, heeft Amerika thans een wet goedgekeurd tot de ontwikkeling van anti-raket raketwapens. Vanuit haar wantrouwen, is het begrijpelijk dat Rusland, wil het niet achterop raken, straks met een wapen zal moeten komen dat Amerika weer overtreft. In deze zin is al vaak gesuggereerd dat Rusland hard werkt om A-wapens met satellieten te kunnen transporteren.

Zou deze wapenwedloop onze vrede moeten bestendigen? Veel waarschijnlijker is het toch aan te nemen dat dit op een catastrofe uit moet lopen.

Er blijft o.a. altijd de kans dat één der partijen achterop raakt en gevoed door wantrouwen meent dan maar toe te moeten slaan om de ander voor te zijn. Voor de partij die meent op een gegeven moment de sterkste te zijn is er de verleiding toe te slaan met als motief, indien de ander straks weer verder is zal zij misschien toeslaan.

Een bewapeningswedloop kan niet altijd doorgaan, maar zal eens in een ramp eindigen, die naarmate de techniek voortschrijdt steeds verschrikkelijker zal zijn. Met al zijn technisch vernuft is de mens ontzaglijk machteloos, hij is een gevangene van hetgeen hijzelf heeft voortgebracht.

BALANS-VREDE ?

De enige denkbare oorzaak van een oorlog is dit zeker niet.

De kans dat een oorlog uitbreekt door schuld van derden, wordt steeds groter.

De derde partij die meent gebaat te zijn bij een oorlog om dat één der grootmachten zich verbonden heeft de derde te helpen.

Wat zou er bijvoorbeeld gebeurd zijn als Israël de laatste oorlog had verloren? Indien Amerika haar belofte was nagekomen, zou zij Israël tehulp zijn gekomen. Voor Rusland zou dit verstoring van het machtsevenwicht hebben betekend en zou dus de Arabieren hebben moeten helpen. Het was niet voor niets dat beide machten zich angstvallig voor inmenging hebben gewacht.

Amerika kon destijds op Cuba geen raketten tolereren. Gelukkig was Rusland zo verstandig om niet tot het uiterste te gaan. Dat men destijds op het randje van een wereldoorlog balanceerde, wordt echter thans algemeen door politici erkend.

Ook de ondoordachte handelingen van een staatshoofd kunnen katastrofaal zijn. Zeker een land als Rusland dat dictatoriaal geregeerd wordt en waar een man aan de macht kan komen met een psychopatische inslag als Hitler, kan katastrofaal zijn.

Dan is er nog het gevaar van kortsluiting tussen de partijen. De handeling van de één die door de ander als oorlogzuchtig wordt gezien en daardoor meent dat haar veiligheid wordt aangetast.

Boven de Noordpool vliegen Amerikaanse bommenwerpers met A-wapens aan boord.

Beveiligingssystemen zijn geperfectioneerd, toch schijnt het niet ondenkbaar te zijn dat een piloot door een fout in de codering door zijn vliegen naar Rusland. Ook de psychische spanningen waaraan de bemanning van deze vliegtuigen bloot staan kan ernstige gevolgen hebben.

Steeds meer en meer blijkt dat de mensheid balanseert op de rand van vrede en chaos. De groeiende macht van China is nog steeds buiten beschouwing gebleven, maar dat ook hier straks grote problemen rijzen is duidelijk.

Zal de uitvoering van ontwapening dan de oplossing zijn?

Alleen het vernietigen van de zogenaamde A-B-C-wapens zou onvoldoende zijn, immers bij een oorlog met de conventionele wapens zou de atombom weer snel zijn aan te maken. De wetenschap omtrent de fabricage van deze wapens is nu eenmaal niet meer te vernietigen.

ONTWAPENING ?

Als alle landen nu eens bereid zouden zijn tot algehele ontwapening, zou dan de vrede zijn verzekerd?

Een dergelijke wereld zou aan zeer veel eisen moeten voldoen. Er zou een machtsapparaat moeten zijn om de onwilligen te dwingen tot ontwapening. Een dergelijk apparaat zou sterker moeten zijn dan een eventuele willekeurige vijand. Zouden de grootmachten een apparaat als dit tolereren?

Zou Amerika dit accepteren met zijn aangeboren wantrouwen t.a.v. de ontwikkelingslanden?

Zou Rusland dit accepteren, die met zijn satellietlanden toch altijd nog een minderheid onder de naties vormt?

De V.N. zou een controle-apparaat moeten hebben, die de gehele wereld omspant om de aanmaak van wapens tijdig te ontdekken. Zou, waar men elkaar totaal niet vertrouwt, dit ooit te verwezenlijken zijn? Of is het wantrouwen zo groot dat men een dergelijk apparaat als onwenselijk zou zien i.v.m. het gevaar van partijdigheid.

Er zullen spelregels vastgesteld moeten worden, m.a.w. er zal een wereldrecht moeten komen voor een ontwapende wereld.

Zou dit recht functioneren in een wereld waarvan de naties vaak een geheel ander en soms tegengesteld begrip van recht hebben? Landen met een totaal verschillend leef- en denkpatroon zullen zich moeten onderwerpen.

Waar Rusland weet, dat het nog altijd een minderheid heeft, zou het toch een moeilijk te verteren zaak zijn zich te onderwerpen aan een wereldtribunaal, die vanuit haar opvattingen kapitalistisch en daardoor in wezen slecht is. Het lijkt toch onmogelijk een internationaal rechtsorgaan in het leven te roepen, dat door alle partijen geëerbiedigd wordt, in een wereld waarin de tegenstellingen zo ontzettend groot zijn.

Grenzen zouden moeten worden opgeheven. Conflicten tussen staten mogen niet meer voorkomen. Ze zouden immers aanleiding kunnen zijn tot bewapening bij het niet verkrijgen van het vermeende recht.

Speelt echter de historie en technische en kulturele ontwikkeling niet vaak zo'n grote rol, dat afstanden niet zijn te overbruggen?

De kloof tussen rijke en arme landen dient te worden opgeheven.

Zijn de rijke landen bereid hun bezittingen op te offeren t.b.v. de arme landen? Onderzoekingen in Amerika geven de ontstellende cijfers, dat nauwelijks 30% van het volk bereid is te betalen voor de arme landen. Laat staan dat men zijn gehele welvaart zou willen opofferen om de ander te helpen. Toch

---

M. G. Ettema - Veldhoven

---

zou reeds bij de bevolking de verandering van gedachten moeten beginnen. Immers door ons huidig democratisch-politiek stelsel, kan geen partij zich permitteren verder te gaan dan de volkswil. Niet voor niets is het dat bij verkiezingen de binnenlandse politiek een veel grotere rol speelt dan de buitenlandse.

De economisch machtige staten zullen huisverig zijn voor veranderingen tegen hun wil. Het volledig gelijk-op delen, betekent ook het volledig vertrouwen van de ander.

In een ontwapende wereld zal de strijd zich voltrekken op het economisch vlak. In grote trekken zal het communisme tegenover het kapitalisme komen te staan. Beide machten zullen trachten zoveel mogelijk van de ontwikkelingslanden mee te krijgen. Zou al in het licht van alleen dit laatste feit ontwapening niet onmogelijk blijken?

Als een ontwapende wereld aan deze genoemde minimale eisen zal moeten voldoen, zou een algehele ontwapening dan niet beter naar het rijk der fabelen kunnen worden verwezen?

Uitgangspunt was de bereidheid van alle partijen tot ontwapening, maar juist de geschetste problemen zullen zoveel moeilijkheden opwerpen, dat men aan de gehele ontwapening niet toe zal komen.

De militaire macht, die langzamerhand, zowel in het Oosten als in het Westen een staat in de staat aan het worden is en dit door haar uitgesproken specialisme ook haast niet anders kan, zal niet bereid gevonden worden om volledig te ontwapenen.

EENZIJDIGE ONTwapENING ?

Zal dan misschien de zoveel gehoorde slogan „eenzijdige ontwapening” het moeten zijn om de andere partij de bereidheid te tonen?

De mening van de mensen die dit voorstaan redeneren veelal, dat Rusland niet die agressieve natie is zoals ze vaak wordt afgeschilderd.

Een belangrijke kern van waarheid zou hier in kunnen zitten. Wat men vaak als agressie van Rusland zag, was het meestal niet. Indien we de geschiedenis van Rusland beschouwen, dan blijkt het dat dit land vanaf de elfde eeuw tot aan de laatste wereldoorlog regelmatig door het Westen en Oosten is bevochten. Het bezet houden van de Baltische landen is begrijpelijk indien men uit de geschiedenis leert, dat deze landen vaak als springplank naar Rusland werden gebruikt. Vanuit het communisme is het begrijpelijk dat men de opstand in Hongarije en Tsjechoslowakije heeft neergeslagen. Het communisme kan niet anders dan totalitair zijn en het individu opofferen terwille van de gemeenschap. Het internationaal communisme kan niet gedogen dat één van haar leden zich tracht los te maken. Het is niet zo vreemd te veronderstellen dat de machthebbers in het Kremlin deze daad hebben verricht onder het motief dat het geluk voor de mensen dat verankert ligt in het communisme, in gevaar kwam door de houding van beide genoemde landen.

Ook de leer van Marx is niet agressief als hij beweert dat op de puinhopen van de kapitalistische maatschappij door het volk zelf een nieuwe dient te ontstaan.

Toch heeft de eenzijdige ontwapening grote bezwaren. Het zou nl. aantrekkelijk zijn voor een natie, dat zijn economisch stelsel als de enige juiste ziet voor het heil der mensen, binnen te vallen als de angst voor vergelding weg is. Bovendien, zo hebben we gezien, kan in een dictatoriaal geregeerd land bij uitstek, een man voort brengen die met geweld tracht zijn systeem aan ons op te dringen.

Moeten we dan de Russische overheersing laten prevaleren boven het bewapenen met A-wapens?

Als we dit stellen beseffen we te weinig wat het betekent, te leven in een totalitair door en door atheïstisch stelsel, dat tracht al zijn technisch vernuft aan te wenden tot knechting en onderdrukking van de persoonlijke vrijheid. We hebben bovendien ook nog te rekenen met China waar het nog veel gruwelijker schijnt toe te gaan dan in Rusland.

Wat zoudt u denken van een priester die daar tot zelfkritiek wordt gedwongen en verklaart dat er geen God is, maar dat het communisme de enig zaligmakende weg is. Hierna worden alle geestelijken in het gehele land gedwongen publiekelijk te verklaren, dat ze het met de priester eens zijn.

Een oplossing is dan ook niet te zoeken op deze vlakken.

Bewapeningswedloop betekent een uitgestelde oorlog, die door de technologische ontwikkeling hoe langer hoe vreselijker zal worden.

Algehele ontwapening is niet te realiseren, daar we hebben te rekenen met de menselijke natuur, die los van God, alleen zichzelf of de eigen groep zoekt. Zelfs de bereidheid zal door het egoïsme en de haat niet gevonden worden.

EN DE CHRISTENEN DAN ?

Toch zullen we als Christenen een houding t.o.v. het wereldgebeuren moeten aannemen.

Enkele jaren terug heeft de Hervormde synode uitgesproken dat het gebruik van atoomwapens uit den boze is. Als Christenen kunnen we hier zeker achter staan. Als we zien hoe doelbewust A-wapens gericht zijn tegen de bevolking, dat raketten aan weerskanten niet gericht zijn op militaire doelen, maar op bevolkingscentra en op fabrieken. Dat een komende oorlog er één is puur gebaseerd op uitroeiing, dan mogen we daar als Christenen niet achter staan. Moeilijk is de vraag te beantwoorden of onze jongens dan toch maar niet beter de militaire dienst zouden kunnen weigeren. Immers ieder voor zich is een lid van de huidige maatschappij: de wetenschapsman, de econoom, de natuurkundige en de fabrieksarbeider, allen werken we mee aan onze welvaart, maar ook aan onze oorlogsindustrie, hetzij direct of indirect. Zouden we niet evengoed moeten weigeren belasting t.b.v. de defensie te betalen? Neen, een oplossing op deze vragen zoals in het voorgaande beschreven, is er niet te vinden. Ze is slechts gelegen in het woord van God.

Jammer was het dat de Hervormde synode niet verder kwam dan de uitspraak omtrent de A-wapens. Waar bleef de oproep tot bekering en geloof in Christus? Is dit niet het grote onvermogen van onze huidige samenleving, dat men los van God naar een oplossing zoekt?

Hoe is het toch mogelijk dat polemologen zich druk maken over het probleem oorlog en vrede, terwijl wij als Christenen de oplossing weten en toch onze stem niet verheffen! Zou het eindelijk niet eens tijd worden dat we aan de wereld duidelijk maken dat ze kapot gaat aan haar vernuft, doordat ze de Christus is vergeten? Nooit of te nimmer zal de wetenschap ons het geluk of de vrede kunnen geven, omdat waar Christus niet is, Satan heerst en waar Satan heerst, is slechts destructie, de chaos, de haat.

Waar blijft echter de stem van de kerk? Alles heeft er van weg dat we leven in de tijd van de wederkomst van Christus, waar

zijn echter de getuigen waar Openbaringen van spreekt?

Hebben we nog een antwoord voor de jeugd, die hoe langer hoe meer **vervalt in een nihilisme** en z'n heil zoekt in drugs?

Hebben we een antwoord voor de jeugd die thans meent z'n heil te moeten zoeken in een vorm van het boeddhisme?

Juist nu dient de kerk de stad op een berg te zijn. Het aan de wereld te verkondigen dat ze de gevolgen van haar eigen goddeloosheid en verwaandheid zelf krijgt te dragen. We dienen haar voor te houden, dat indien ze zich niet bekeert, ten onder zal gaan zoals het boek Openbaringen het ons doet zien. Juist nu is het zo noodzakelijk echte getuigen van Christus te zijn en laat het dan aan ons te zien zijn dat we de verwachting hebben op een betere wereld.

Zou niet veel kerkelijke ellende er juist niet daar in gelegen zijn, dat men teveel naar naar binnen gericht is?

De nood der wereld is niet primair de oorlog en honger, maar de verlatenheid van God. Ook de grote eenheidszoekende wereldkerk zal falen indien ze doorgaat met het zoeken naar oplossingen in de nood der wereld zonder dat ze noemenswaardig de kern van alle ellende noemt.

We hebben nog de kans om te getuigen in de wereld, niet van onze kerk, maar wel van het bloed van Christus.

Zouden onze kerkelijke problemen niet geheel verdwijnen, als we ons eens echt intensief met deze boodschap zouden bezighouden?

Misschien kregen we er andere problemen voor terug, nl. de kunst om de ander voor Christus te winnen. Het zou ons verplichten te leven, als woonden we in een glazen huisje, maar problemen over kerkenorde, wel of geen kerkverband zouden tot een verleden behoren.

Is het niet frappant, dat in een tijd waarin nagenoeg alle waarden tot nul gereduceerd worden, jehova's getuigen zo'n grote aanhang krijgen?

Als we ook eens wat meer aan de weg gingen timmeren?

Mogen we er dan misschien op vertrouwen dat Christus de kerk wel zal bewaren?

Hij zal toch niet los laten wat Hij eerst heeft geroepen, zeker niet als we ons laten gebruiken als middel om anderen te roepen!

INGEZONDEN

Aanvaardt elkaar !

Mag ik enkele kanttekeningen maken bij het artikel „In dagen van nieuwe bezinning”, geschreven door ds. G. Janssen in „Opbouw” van 21 november jl.?

Voor de in voornoemd artikel gegeven waarschuwing tegen overhaasting en individualisme zullen alle Zuidhollandse kerken schrijver wel dankbaar zijn.

Ook zullen deze kerken van harte toestemmen dat de Heilige Schrift duidelijke aanwijzingen geeft dat de gemeenten van Christus elkaar mee raad en daad terzijde behoren te staan.

Naar ik meen doen zij dat ook: zowel te Loosduinen als te Langerak en te Sliedrecht zijn reeds contact-vergaderingen gehouden, waar gemeenschappelijke beraadslaging plaats vond over vragen betreffende rouwing van predikanten, opleiding, zending, steun aan hoogleraren en studenten enz.

Als het „wezen” van Schriftuurlijk kerkelijk samenleven bestaat in onderlinge hulp, raad en steun wordt dus in Zuid-Holland metterdaad kerkverband geoefend!

De vraag echter, waar deze kerken voor geplaatst staan, is „Eist de Here Christus dat dit samenleven exclusief geschiedt volgens de regels van de K.O. of mag het ook in gebondenheid aan de richtlijnen die de Schrift zélf ons geeft?”

Zowel prof. Greijdanus als ds. K. Doornbos hebben er meermalen op gewezen dat de Schrift nergens spreekt van classes of synoden, wél van een intensief contact en meeleven met elkaar als gemeenten van één en deelde Christus.

Naar het getuigenis van ds. Janssen zijn de kerken in Noord-Holland gelukkig en tevreden met het daar bestaande kerkverband.

Mag ik ds. Janssen de verzekering geven dat er in Zuid-Holland kerken zijn die ook gelukkig en tevreden mogen zijn zonder classes of synoden, terwijl zij zich niettemin sterk op elkander betrokken weten en elkaar helpen waar dit maar mogelijk is?

Hoe moet dit nu verder?

Laten we gezamenlijk voor ogen houden wat de Schrift ons bij een zodanig verschil van gevoelen herhaaldelijk leert: „Aanvaardt elkander — degene die éét oordele hem niet die niet eet!” Concreet gezegd: generlei dwang, niet om classes te ontbinden, noch om deze weer op te richten!

Mag er een beetje vrijheid blijven?

G. van Meerkerk, Sliedrecht

KERKNIEUWS

BEROEPEN: te Neerlandia (Can.): ds. J. Slotman te Urk; te Toronto (Can.): ds. W. Wierenga te Berkel en Rodenrijs.

BEDANKT: voor Ommen: ds. J. van Dijk te Uithuizen; voor Vroomshoop: ds. A. C. Haitzma te Zaamslag; voor New Westminster en voor Toronto (Can.): ds. W. Wierenga te Berkel en Rodenrijs.

BARENDRECHT — De kerkeraad van Barendrecht heeft met 5 tegen 4 stemmen besloten zich niet te conformeren aan de uitspraak van classis-Schiedam d.d. 15 januari 1970, „dat zij verwacht dat de kerkeraad van Barendrecht op de eerstvolgende classis de verklaring aflegt voortaan in getrouwheid de gereformeerde leer te willen bewaren en de aangenomen kerkordening te willen onderhouden”.

De classis deed deze uitspraak n.a.v. bezwaarschriften van de kerkeraden te Giessendam, Den Haag-Z.W. en Vlaardingen over het voorgaan van ds. W. G. Rietkerk in buiten het verband staande groepen in hun woonplaats, van 6 leden van de kerk van Barendrecht over de houding van hun kerkeraad jegens kerken buiten het verband, en van 4 kerkeradsleden van Barendrecht over de weigering van de kerkeraad de kansel te sluiten voor predikanten buiten het verband en zijn predikant te verhinderen elders buiten het verband voor te gaan.

De classis oordeelde hierover dat de kerkeraad van Barendrecht niet trouw gebleken is inzake de onverkorte handhaving van en binding aan de belijdenis der Waarheid en evenmin in de naleving der aangenomen kerkenordening en mitsdien het kerkverband metterdaad heeft verbroken.

Na genoemd besluit van de kerkeraad, hebben 3 ouderlingen en 1 diaken afzonderlijke diensten belegd.

HEERENVEEN — Naar aanleiding van een bezwaarschrift van een aantal kerkleden te Heerenveen over de voorlichting van de kerkeraad in de kerkbode inzake besluiten van de synoden van Amersfoort-West en Hoogeveen, het attestbesluit e.d., heeft de classis Drachten uitgesproken, dat de kerkeraad van Heerenveen geroepen is ter bewaring van het kerkverband, overeenkomstig het ondertekeningsformulier voor ambtsdragers, de „Open Brief” af te wijzen en te bestrijden.

Voorts is de kerkeraad geroepen zich te conformeren aan de besluiten van de generale synode van Amersfoort-West 1967, in het bijzonder aan het besluit van niet-toelating van ds. B. J. F. Schoep, aangezien de termijn van revisie inmiddels is verstreken; zonder dat de kerkeraad daarvan gebruik gemaakt heeft. De kerkeraad behoort ernst te maken met het naleven van de kerkelijke akkoorden en besluiten en dat ook in al zijn ambtelijke arbeid (o.a. in het kerkbodebeleid) te tonen.

De classis sprak als haar eindoordeel uit, dat de

kerkeraad van Heerenveen zo spoedig mogelijk, uiterlijk 15 februari, aan de roepende kerk voor de e.v. classis heeft mee te delen, dat hij deze uitspraak als zodanig en zonder uitzonderingen aanvaardt en zich daarna zal gedragen.

De motivering van dit eindoordeel vermeldt nog, dat de afgevaardigden van Heerenveen ter classis verklaard hebben, dat zij het verband vasthouden met de kerken in Noord-Holland (P.S. „Wormer”). „Principieel staat de kansel in Heerenveen voor de broeders van die kerken open. Vanwege bezwaren willen we daarvan wel afzien nog, terwille van de broeders. Attestaties van dergelijke kerken worden zonder meer ontvangen”.

G.S. HOOGEVEEN — In de vergaderperiode van 20-23 januari besprak de synode het rapport over contact met de Christelijke Gereformeerde Kerken. Met algemene stemmen werden de commissie-voorstellen aangenomen, wat o.m. inhield dat de synode besloot „aan het verzoek van de generale synode van Hilversum der Christelijke Gereformeerde Kerken om deputaten tot samenspreking te benoemen niet te voldoen”. Voorts werd uitvoeriger opdracht gegeven aan deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen, en kregen de deputaten „Enige Gezangen” wat ruimere armslag.

god is het die ons zegent.

geboren op 22 januari 1970

a l f r e d

th. ijlst
h. j. de vries
lodewijk
johannes
pieter

amsterdam, schipmolen 47.

Na een geduldig gedragen lijden werd toch nog vrij plotseling van ons weggenomen onze geliefde man, vader en grootvader

HENDRIK JAN FIDDER

in de leeftijd van 79 jaar.

Hij verzocht in deze advertentie te plaatsen de woorden, die zijn Heiland sprak:

„Ik ben de opstanding en het leven;
wie in Mij gelooft, zal leven al ware
hij ook gestorven”.

De zekerheid, dat hij na een werkzaam leven op velerlei terrein nu zijn Hemelse Vader verder mag dienen, vrij van aardse moeiten en pijn, geeft ons troost.

IJmuiden:

A. Fidder-de Koning
G. Fidder
P. M. Fidder-Groeneveld
Henk en Clary
Ineke
Wim
Gé

Assen:

I. Post
D. Post-Fidder
Wim
Agdi
Mijnke

IJmuiden, 22 januari 1970
Schutterstraat 16.

De begrafenis heeft inmiddels plaats gevonden.

WOENSDAG 4 FEBRUARI

zal

Ds. M. v. d. Berg,
predikant te Oegstgeest
spreken over het onderwerp

„Een nieuw kerkverband?”

in het gebouw 't Haantje te
Spakenburg.

Aanvang 8.00 uur.

Belangstellenden uit de omgeving van
harte welkom.

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Prof. Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030 - 711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404 - 12452

Abonnementprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling)

Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm.

Familieberichten 15 ct. per mm.

DRINGEND GEVRAAGD
IN MOEDERLOOS GEZIN

hulp in de huishouding

voor dag en nacht.

2 meisjes van 5 en 2 jaar.

Wil zij die hier voor voelt schrijven aan:

J. FOLKERSMA

Jac. Catslaan 2 — Hoogezand

Openbare Vergadering
te Zwolle

Op **donderdag 5 februari a.s.**,
's avonds om 8.00 uur, in het
Geref. Jeugdcentrum „**HET**
BASTION”, **Badhuiswal 8** te
Zwolle.

Spreker:
de Weled. Heer L. P. Laning
te Groningen.

Onderwerp:
„Politiek Beraad”.

Er zal alle gelegenheid zijn voor discussie.

Het Comité
Contactavonden te Zwolle

Inkoop van boeken

Gehele bibliotheken en
kleine(re) partijen.
Taxaties voor verzekeringen
enz.

TON BOLLAND

(beëdigd taxateur)

v/h H. A. van Bottenburg N.V.

Prinsengracht 493, Amsterdam, Tel. 020 - 221921

GERO-ZILVIUM

AVONDMAALSTELLEN

DOOPBEKKENS

Fa. den Hengst

Slotlaan 224-226 - Zeist - Tel. 03404-11298